

Inleiding

Voor de herontwikkeling van het stationsgebied moet het Projectmanagementbureau (PB) bij de Provincie ontheffingen aanvragen voor de beperkingen die de molenbiotoop oplegt aan de geplande bebouwing. De ontheffingen zijn nodig om te voorkomen dat bebouwing in de molenbiotoop schadelijke invloed heeft op het voortbestaan van De Valk. Schade die beperkt kan worden door een goed functionerende molen. Vergunningen zijn een kostbare en langdurige zaak, is gebleken na de eerste ontheffing. PB heeft daarom de hulp ingeroepen van Erfgoed Leiden-Molen de Valk (ELO-MV) om mee te denken over alternatieven, om nadelige effecten voor bouwplannen en doorlooptijd te beperken. ELO-MV denkt dat de schade beperkt kan blijven door de molen binnen de gegeven omstandigheden zoveel mogelijk te laten draaien, en dat door zo optimaal mogelijk te profiteren van beschikbare wind. Dit is uitsluitend mogelijk wanneer er permanent - dat is binnen de openingstijden van het museum - een molenaar aanwezig is.

Huidige situatie¹

Molen "De Valk" is een stelling-korenmolen uit 1743. Alle zeven verdiepingen zijn toegankelijk voor bezoekers. Op de begane grond is de woning van de laatste molenaar geheel in tact gelaten. Het molenbedrijf bevindt zich op de drie hoogste verdiepingen. Indien de weersomstandigheden het toelaten is de molen in bedrijf. De Molen is geheel voor bezoekers beschikbaar. Decennialang zijn er al bouwbevingen in het stationsgebied. Voor de molen betekent dit de komst van (wind)belemmerende bebouwing met negatieve invloed op de molenbiotoop. Het wordt daarmee steeds belangrijker om optimaal te profiteren van de resterende wind om de molen draaiende te houden.

Een draaiende molen is om verschillende redenen van groot belang. De belangrijkste reden is pure noodzaak voor het voortbestaan van de molen als gebouw. De technische installatie van het molenbedrijf is van hout. Wanneer deze niet regelmatig in beweging wordt gehouden, vraagt dit meer onderhoud, of wordt mogelijk zelfs onbruikbaar, wat ook voor de exploitatie van het museum weer onwenselijk is; *rust roest*² in dit geval. Ten tweede oefent een draaiende molen grote aantrekkingskracht uit op passanten, immers potentiële bezoekers. Met de komst van de parkeergarage aan de Lammermarkt en de ontwikkelingen in het Cultuurkwartier zal dit nog belangrijker worden, met bijbehorend economisch voordeel voor de stad³. Een draaiende molen maakt bovendien voor bezoekers techniek en werking van de molen inzichtelijker en levendiger. Nu museumbezoek steeds meer gericht is op beleving en ervaring een belangrijk aspect. Tot slot is een draaiende molen een beeldbepalend uithangbord voor de stad: het stadsbeeld wordt aantrekkelijker en herkenbaarder.

De Valk kan echter alleen verantwoord draaien wanneer, naast voldoende wind, een molenaar op de stelling aanwezig is. Binnen de huidige openstelling van het museum draait de molen nu gemiddeld 18 uur per week. Wind en bezoekers kunnen echter onverwachte bewegingen maken; de molenaar moet direct in actie kunnen komen. Zijn vereiste aanwezigheid op de stelling staat echter op gespannen voet met andere verantwoordelijkheden; die van beheerder van een museumgebouw, bedrijfsleider van een organisatie met personeel, werknemer van een organisatie en actief in een groter (regionaal) netwerk. Bovendien kan de molen uitsluitend draaien tijdens openingstijden van het museum, alleen dan is een molenaar aanwezig. Dit betekent nu al dat de molen soms niet kan draaien, zelfs niet als er genoeg wind is.

Toekomstige situatie

Voor elke nieuw project dat invloed heeft op de molenbiotoop moet ontheffing aangevraagd worden; langdurige en kostbare trajecten. De komst van de geplande hoogbouw zal, volgens rapportage van bureau Peutz, een vermindering van effectieve draaiuren met 20 tot 30 % betekenen, zodat gemiddeld 12 tot 15 draaiuren overblijven. Dit betekent een groot risico voor het voortbestaan van de molen. Daarbij komt nog, dat niet alleen de beschikbare wind zal afnemen, turbulentie en valwinden zullen juist toenemen, met alle gevolgen van dien.

Het is daarom noodzakelijk te kijken op welke wijze schade voor de molen beperkt kan blijven. ELO-MV denkt dat dit mogelijk is door binnen de gegeven omstandigheden zo optimaal mogelijk te profiteren van de beschikbare wind, door met de permanente aanwezigheid van een molenaar op de stelling direct te kunnen inspelen op veranderende weersomstandigheden. Openingstijden van het

¹ 1 januari 2017

² 1 jaar stilstaan staat gelijk aan tien jaar draaien

³ bijkomend positief economisch effect kan zijn dat museumbezoekers langer in de stad verblijven en meer geld uitgeven, nu gemiddeld 36 euro per bezoeker, volgens het BOA *Feitenblad "Toeristisch bezoek aan Leiden 2007-2015"*.

museum en aanwezigheid van personeel zijn te regelen. Wind laat zich echter lastig sturen, waardoor een één-op-één-relatie tussen vermindering van draaiuren en de aanwezigheid van een molenaar lastig is te leggen.

Toch denkt ELO-MV dat het een oplossing zou zijn wanneer een extra molenaar voor een beperkt aantal uur wordt aangetrokken. Hiermee wordt het mogelijk tijdens openingstijden per definitie met twee molenaars aanwezig te zijn (naast een receptionist/suppoost), zodat te allen tijde een molenaar op de stelling is om de molen in- en uit te spannen wanneer de weersomstandigheden dit toelaten, en toezicht te houden. De andere molenaar kan zo de taken van bedrijfsleider blijven vervullen.

Financiële gevolgen

Zoals gezegd, is (verminderde) wind niet te sturen. Een molenaar kan niet alleen aanwezig zijn als er wind is. Wel kan geregeld worden dat te allen tijde 2 molenaars aanwezig zijn. Op basis van de huidige formatie en bezetting, betekent dit dat enerzijds 0,33 fte receptionist/suppoost, schaal 4, noodzakelijk is en anderzijds 0,67 fte molenaar, schaal 8. Daarnaast moet rekening gehouden worden met een calamiteitenopvang van 5%. Concreet betekent dit een structurele aanpassing van de begroting met € 52.255.

Cijfers

openingstijden	<ul style="list-style-type: none"> dinsdag t/m zaterdag 10.00 – 17.00 zon- en feestdagen 13.00 – 17.00 gesloten op maandagen, 1 januari, 2 en 3 oktober en 1^e kerstdag 																									
openingsuren	<ul style="list-style-type: none"> 39 uur per week opengesteld voor publiek 2.000 uur per jaar (gemiddeld) 																									
personeel	<ul style="list-style-type: none"> 2,75 fte per week (99 uur / week) formatie wordt ingevuld door 4 medewerkers, 2 molenaars (schaal 8 en 9) en 2 receptionist/suppoost (schaal 4) formatie molenaar: 1,6 fte (57,6 uur / week) <p>Extra benodigd door impact molenbiotoop € 52.255</p> <ul style="list-style-type: none"> 12 uur (0,33 fte) receptionist/suppoost, schaal 4 (jaarlijks € 14.100) 24 uur 0,67 fte) molenaar schaal 8 (jaarlijks € 38.667) 5% calamiteiten (jaarlijks € 2.488) 																									
draaiuren	<p>nota bene molen kan uitsluitend draaien als er wind is én een molenaar !</p> <ul style="list-style-type: none"> Huidig: gemiddeld 18 uur per week Toekomstig zonder maatregelen: 12 uur per week Toekomstig met maatregel; minimaal 18 uur en potentieel wellicht meer 																									
bezoekers & opbrengst	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2013</th> <th>2014</th> <th>2015</th> <th>2016⁴</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Bezoekers</td> <td>24.094</td> <td>24.927</td> <td>29.367</td> <td>26.325</td> </tr> <tr> <td>Toegangsgelden</td> <td>50.406</td> <td>59.816</td> <td>61.968</td> <td>56.145</td> </tr> <tr> <td>Merchandise</td> <td>13.127</td> <td>14.466</td> <td>17.210</td> <td>13.557</td> </tr> <tr> <td>TOTAAL</td> <td>63.533</td> <td>74.282</td> <td>79.088</td> <td>69.702</td> </tr> </tbody> </table>		2013	2014	2015	2016 ⁴	Bezoekers	24.094	24.927	29.367	26.325	Toegangsgelden	50.406	59.816	61.968	56.145	Merchandise	13.127	14.466	17.210	13.557	TOTAAL	63.533	74.282	79.088	69.702
	2013	2014	2015	2016 ⁴																						
Bezoekers	24.094	24.927	29.367	26.325																						
Toegangsgelden	50.406	59.816	61.968	56.145																						
Merchandise	13.127	14.466	17.210	13.557																						
TOTAAL	63.533	74.282	79.088	69.702																						

⁴ tot en met 12 oktober 2016

